

חסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת שמיני

לבוא לבית היין

לקראת חג הפסח בעזרת ה' בשבועות הקרובים נעסוק בביאור מגילת שיר השירים הנקראת בליל הסדר, מוזמנים לעקוב...

מה הקשר בין היראה הגדולה וההישמרות מחמץ לבין האהבה המתוארת בשיר השירים? כיצד היראה כלולה באהבה? מהו משל היין, ומתי ההתלהבות גדולה מידי יכולה להוביל לשבר?

חג הפסח – אהבת איש ואשה

בסוף עריכת הסדר, רבים מעמנו בית ישראל נוהגים לקרוא את מגילת שיר השירים. מגילת שיר השירים עוסקת באהבת הדוד והרעיה ומשמשת כמשל לקשר שלנו עם ה'. ישנם פסוקים המתארים את ההימשכות של עם ישראל ואת גאולתם ממצרים, על ידי משל של קשר בין איש ואשה. כתוב בירמיהו 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', אנו רואים שעם ישראל משול לאשה שהולכת אחר בעלה 'באש ובמים'. כמו כן כתוב ביחזקאל 'הנה עתך עת דודים' גם פסוק זה נאמר בקשר ליציאת מצרים, אותו אנו אף אומרים בהגדה של פסח.

מגילת שיר השירים כתובה כתיאור מרגש של אהבת איש ואשה, ונראה שהיא עומדת בסתירה לחומרות ולחשש הגדול מחמץ המלווה את חג הפסח, המבטאים בעיקר יראה.

כאשר נתבונן בתוכנה של מגילת שיר השירים, נשים לב שמערכת היחסים המתוארת במגילה מורכבת מהרבה תיאורים של אהבה גדולה אך גם מלווה בהרבה יראה ורגישות. כמו כן בקשר ביננו לבין ה' סביב חג הפסח ויציאת מצרים יש אהבה מאוד גדולה, אך יש חשש ש'נחמיץ' את האהבה הזו ולכן עלינו להישמר מחמץ.

התמסרות ואהבה, ניצול ושנאה

אהבה בין שניים בנויה על התמסרות הדדית, ויציאה של האדם מעצמו כלפי זולתו. כאשר בני הזוג רוצים בטובת עצמם ובהנאה האישית שלהם מהקשר, הם בעצם מחמיצים אותו. ההתמסרות מולידה אהבה, אך כאשר אחד מבני הזוג מנצל את הקשר להנאתו האישית, ההתמסרות של הזולת מנוצלת והאהבה הופכת לשנאה. מובא בחסידות שחמץ משול לגאווה, בהקשר שלנו ההעדפה של האדם את צרכיו על פני טובת זולתו גם היא גאווה, מפני שהאדם שם את עצמו במרכז בחושבו שהוא שווה יותר מזולתו. בין התמסרות לניצול ישנו הבדל דק

מאוד, ואם לא נחשוש מאוד מהחמץ-הגאווה, אנו יכולים בקלות ליפול מאהבה והתמסרות לניצול ושנאה.

בפסח אנו נשמרים מאוד מן החמץ, ואילו בשבועות אנו מקריבים את שתי הלחם העשויות דווקא חמץ. אכן בבסיס הקשר צריך להיזהר מאוד מהחמץ, מתחושת הניצול ומהנאה העצמית מהקשר. על גבי הבסיס הזה כשהאמון בין בני הזוג מתחזק, כל אחד מהצדדים שמח שהשני נהנה מהקשר, כך הקשר עמוק יותר ואמיתי יותר.

ככל שההתלהבות מהקשר גדולה יותר, יש חשש גדול יותר לתחושת הניצול; גם בגלל שההנאה שיש מהקשר גדולה וממילא התענוג שהאדם 'מרוויח' מהקשר גדול יותר; וגם בגלל הקרבה הגדולה שיש בין בני הזוג, הם רגישים מאוד לכל פגם קטן שיש בקשר.

מגילת שיר השירים כתובה באופן דומה, היא מתארת סיפור אהבה מאוד מסעיר בין הדוד והרעיה, וכטבעו של כל סיפור כזה הוא מלא ברגישות וביראה גדולה מלפגום בקשר ולהחמיץ אותו.

טובים דודיך מיין

במגילת שיר השירים המשל לכך שהקשר בין הדוד והרעיה מסעיר ומרגש, הוא משל היין המשכר וסוחף, והוא מובא מספר פעמים לאורך המגילה. גם בליל הסדר אנו משתמשים במשל זה כאשר אנו שותים ארבע כוסות, בכך אנו מבטאים עד כמה אנו רוצים שהקשר עם ה' ימשוך אותנו וילהיב אותנו.

בתחילת המגילה הרעיה אומרת 'ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין'. כלומר, התשוקה שלי והחלומות שלי על דודי, סוחפים אותי יותר מיין הסוחף את האדם. בשלב זה עוד אין קשר של ממש בין הדוד והרעיה, והיא אינה יודעת כלל מה הוא חושב עליה, אך היא אומרת לעצמה שהמחשבות שלה עליו משכרות אותה.

בפרק ב' אנו רואים שהדוד אומר 'כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות', ומיד שני פסוקים לאחר מכן היא אומרת 'הביאני אל בית היין ודיגלו עלי אהבה'. שוב אנו רואים את היין מופיע, אך כאן הוא לא רק 'טובים דודיך מיין' אלא הוא ממש 'בית היין' מקום שיש בו התלהבות גדולה. לאחר שהרעיה מבינה שהדוד מתייחס אליה כאל מישהי מיוחדת, כאל שושנה בין החוחים, היא מרגישה שההתלהבות שלה מהקשר כבר לא רק בתוך עצמה והיא הופכת לקשר אמיתי.

בהמשך המגילה מוזכר שוב היין ומי שמזכיר אותו זה דווקא הדוד, הוא אומר לה 'מה טובו דודיך מיין וריח שמניך מכל בשמים' ולאחר מכן 'חיכך כיין הטוב'. בתחילת הסיפור הרעיה מתלהבת מהקשר עם דודה, ובהמשך הסיפור כתגובה להתלהבותה, הוא מתלהב ונסחף מהקשר איתה.

בהמשך הסיפור לאחר שהדוד מתלהב מאוד מהקשר, הוא אומר 'אכלו רעים שתו ושיכרו דודים'. הדימוי של 'אכלו רעים' מבטא את ההתלהבות הגדולה והסוחפת של הדוד מהקשר,

עד שהוא כביכול 'אוכל' את הרעיה. מרוב התלהבותו הדוד כבר לא מספיק שם לב לאישיות שלה, ובכך הוא בעצם 'מחמיץ' את הקשר. מיד לאחר דימוי זה מגיע המשבר בין בני הזוג בסיפור המגילה, אך על כך נאריך בפרקים הבאים.

בפרק ח' כתוב 'אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני, אשקך מיין הרקח מעסיס רימוני' פסוק זה מופיע לאחר המשבר של בני הזוג ובו טמון המפתח לתיקון הקשר. כאשר הדוד והרעיה מתפייסים לאחר המשבר, הרעיה פונה אל הדוד ואומרת לו 'אשקך מיין הרקח'. יין הרקח פירושו יין מעורב, הרעיה משתמשת ביין כמשל להתלהבות ההדדית שיש בקשר. היא רוצה שהקשר יהיה מורכב גם מההתלהבות שלו וגם מההתלהבות שלה, אך לא שההתלהבות שלו תסחף אותה ותעלים אותה. כאשר הם מתלהבים אחד מהשני מתוך רגישות למקומו של בן הזוג, הרעיה קוראת להתלהבות יין הרקח-יין מעורב. בפסוק זה הרעיה מבטאת את רצונה לקשור קשר אמיתי עם דודה 'אביאך אל בית אמי'. כאשר היין מעורב כדבעי הרעיה יכולה להשקות בו את דודה, ובכך לממש את הקשר.

דרך משל היין אנו רואים את המהלך הכללי של מגילת שיר השירים, כיצד בהתחלה הרעיה מתלהבת מהקשר בתוך המחשבה שלה; בשלב השני הדוד מתייחס אליה באופן מיוחד, ומיד ההתלהבות הופכת למשהו ממשי יותר. בשלב השלישי הדוד מתרגש מההתלהבות של הרעיה, אך ההתלהבות שלו לא מספיק רגישה למקומה של הרעיה. בשלב הרביעי הרעיה רוצה להשקות את הדוד מ'יין הרקח' מההתלהבות ההדדית משותפת, ובכך לממש את הקשר.

משל היין הוא משל להתלהבות שיש בין הדוד והרעיה בקשר, בין כל שלבי ההתלהבות, ישנם עוד הרבה פרטים של רגישות ויראה בהם נעסוק בפרקים הבאים...

שבת שלום!

בית ישיבת 'עוד יוסף חי'

